5.Пригожин И. Квант, хаос, время. К решению парадокса времени / И. Пригожин, И. Стенгерс ; [пер. с англ. Ю. А. Данилов]. – М. : Едиториал УРСС, 2003.– 240 с. – (Синергетика: от прошлого к будущему).
6.Свасьян К. А. Философия символических форм Э. Кассирера / К. А. Свасьян. – Ереван : Издательство АН АрмССР, 1989. – 238 с.

Summary

Lipin M. The Prospects of the Human Self-Determination in the Situation of Uncertainty. The article looks over the problem of self-determination under the conditions of post-classic. If the classic individual is able to determine himself, then in the situation of determination by social practices the individual turns being determined from outside by various superindividual structures. In this case a man doesn't face the question about transforming reality and universalizing human'sentity. The universalizing itself becomes suspicious as a source of the totalitarianism. Its place is taken by specialization which task is to preserve the ability for decoding and stocktaking universal human experience. Amancreatestheimagesifhisself as the representation of his identity that may be modified anytime. In the situation of man's un-ability to identify hisself a feeling of man's creative potential exhausting appears. Keywords: human, self-determination, subjectiveness, universality, splitting, creativity.

УДК 165:316.77

© Анастасія Цвібель
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СМИСЛИ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ ПІЗНАННЯ

Проаналізовано поняття смислу з погляду його гносеологічного й онтологічного функціонування у комунікації. Окреслено феноменологічну складову соціальних смислів у рамках процессу пізнання. Розкрито два підходи до визначення комунікації на основі тлумачення смислів: смисл як рушійний механізм створення висококомплексних систем (Е. Гуссерль, Н. Луман) та смислова діалектика Г. В. Ф. Гегеля як ядро сучасних форм соціалізації комунікативного процессу. *Ключові слова: комунікація, соціальна комунікація, смисли, свідомість.*

Буття людини репрезентовано низкою вимірів. Виокремлення смислів соціальної комунікації як одного з них обумовлене актуалізацією досліджень природи комунікативних процесів. Комунікація як інтерсуб'єктивне явище з необхідністю не може бути ані безпричинною, ані позбавленою смислів. Якщо детермінанти комунікації достатньо часто є предметом філософського аналізу, то смисли комунікації загалом і соціальної зокрема вимагають окремого дослідження. Насамперед, уточнення необхідне власне поняттю «смисл», його функціонування, гносеологічна та онтологічна роль у комунікативному процесі.

У найбільш простому, буденно-філософському тлумаченні, смисл є метою реалізації життєдіяльності людини. Тривалий історико-філософський процес віднаходження смислів показав, що доцільніше вести мову не про окремий смисл, а про реальність соціальних смислів загалом. Пізнання світу означає дослідження його крізь матеріальну площину з метою виявлення смислу як духовного. Особливим чином це підкреслює Г. У. Гумбрехт: матеріальний світ і людське тіло виражають собою глибинні значення – тлумачення світу набуває ознак активного продукування знань про світ шляхом вивільнення внутрішніх смислів із предметів матеріального світу [див.: 4, с. 38]. Лише сьогодні у пізнанні та осягненні смислів розкривається мотиваційний аспект. Смисли постають не лише засобом розуміння світу, але наділяють людину знаннями, що виходять за теоретичні та практичні рамки. Наразі соціальні смисли надають соціального сенсу окремому індивіду і суспільству загалом. Знання про них спрямоване на подолання абстрактної теоретизації знань і конкретизації уявлень людини про світ, що дозволяє, згідно Г. Гегеля [див.: 2, с. 41-42], перетнути межу абстрактного мислення і врешті віднаходити практичне застосування філософським рефлексіям.

Філософський енциклопедичний словник визначає смисл так: «...особливий зміст, яким людина наділяє прояви своєї життєдіяльності, предмети та явища об'єктивного світу в процесі його духовно-практичного освоєння, внаслідок цього надає їм певного значення в системі людської

культури, в ієрархії суспільних цінностей. Характеризуючи суспільні властивості речей, С. наголошує їх місце у житті людини, вказує на їхнє суспільно-історичне призначення…» [12, с. 590].

Смисл надає змістові цілеспрямованого значення для відповіді на питання про мотив. Тому значення здобуття знань про смисли стає очевидним для конкретизації абстрактних сутностей у свідомості і керування ними за рахунок знань у напрямку здійснення своїх цілей чи заборони на порушення категоричного імперативу І. Канта (використання людини як засобу для цілей інших осіб). Як бачимо, вагомість досліджень соціальних смислів обумовлена необхідністю у них як філософії, так і правових, політичних, економічних та інших наук. Смисл репрезентує ціленаправленість проявів життєдіяльності людини, предметів чи явищ у їх відношенні до реальності, суспільства, людини і самого себе. Ми розглянемо ті смисли, що виникають і функціонують у соціальній комунікації як специфічній сфері діяльності людини – саме тут, пізнаючи смисли, людина здатна сама брати участь у їх відтворенні, акумуляції та спрямуванні.

Сучасна думка розглядає комунікацію переважно з двох точок зору: перша з них розкриває її природній аспект, друга вказує на витоки комунікативного як необхідного. Обидва аспекти широко розкриті у філософській думці. Комунікація, що відбувається у системі, функціонує не лише як рух повідомлення, але і поєднує саму інформацію, повідомлення та сприйняття. Тоді вона виявляється насиченою смислами, що виходить за рамки механічної передачі інформації. Н. Луман надає усім комунікаціям характер «ризиковості», який виявляється в альтернативі «сприйняття – не сприйняття». Такі умови реалізують у комунікації редуковану складність (мається на увазі тимчасове виключення інших можливостей). Таким чином розширюється простір комунікації, залишаючи її однак у рамках автопоезісу. Даним поняттям Н. Луман називає продукування системою самої себе, здатність системи до самовідтворення, продукуючи та зберігаючи власну цілісність. Автопоезісу властиві автономія, інтеракція та інактивація. Розглядаючи автопоезіс комунікації постає питання про непередбачуваність соціальних наслідків, які може мати еволюція електронних засобів масової інформації, оскільки ускладнення останніх розвивається саме по собі і не може бути передбачене попередньо розрахунками із зовні системи. Н. Луман намагається приєднати до дослідження соціології суміжні із нею галузі знань (включаючи теорію комунікації), поєднуючи соціологію із комунікацію [див.: 7, с. 7-25; 9, с. 229].

Комунікація витлумачується як медіум для прояву екзистенції людини. У цьому сенсі показовим є розуміння комунікації К. Ясперсом, який зробив її ключовим поняттям своєї філософської системи. Специфічну роль у комунікації відіграють дух і розум: «Комунікація в сфері духу є створення із суспільної субстанції ідеї цілого... Розум – зв’язок усіх модусів всезагального. Він не допускає, щоб деяке Суще абсолютно відокремилось, затвердилось у відірваності, стало незначним у розсіюванні. Ніщо не повинно бути загублено там, де розум стає діючим... Виникає універсальна співучасть у житті, відкрита зацікавленість... він наполегливо направляє до єдиного, котре є Усім... Розум вимагає безмежної комунікації, він сам – тотальна воля до комунікації» [16, с. 441-442].

Комунікація, що функціонує у суспільстві, виокремлюється як соціальна. Соціальна комунікація нерозривно пов’язана з генетичною та психологічною смисловими комунікаціями, які виступають її необхідними передумовами. Генетично наслідуваних форм мислення та мови не виникло б, якби вони не стали необхідними у соціально-комунікативній практиці. Цілеспрямована соціальна комунікація передбачає свідоме прагнення комунікантів та реципієнтів до здійснення пізнавальної, спонукальної та експресивної цілей. Для їх досягнення комунікативне повідомлення мусить мати знання (те, що можна передати) та вміння (те, що треба показати), стимули та емоції. Усі ці продукти духовної людської діяльності О. Соколов називає смислами. Задля того, аби здійснити соціальну комунікацію, комунікантові необхідно опредметнити свої смисли, тобто втілити їх у зміст комунікативного повідомлення [див. 11].

Проблема смислу у зрізі соціальної комунікації постає надзвичайно важливою для осмислення у філософії. Соціальна комунікація передбачає «опредметнення» та «розпредметнення» смислів, а також перехід від смислів психічного хронотопу у матеріальний і знов у психічний. Опредметнення смислів може здійснюватись у вигляді комунікативних повідомлень або у вигляді утилітарних засобів [там само]. Саме тут виникає проблема функціонування смислів. Зміни у суспільстві накладають свій «відбиток» на денотативне значення поняття і трансформують його розуміння. Саме через конотацію комунікація виявляє свою «двобічність». Тож знання про конотації скеровує нас до розуміння того, що

інформація, яку сприймає реципієнт завжди супроводжується «приписуванням деякого конотативного смислу цій інформації. Ніклас Луман говорить про смисли як про вершину еволюції систем, які створили механізм обробки, редукування та налаштування комплексності. Будь-які операції системи є вибором між зовнішньою та внутрішньо. стороною форми, що повторює відмінності між системою та оточенням [див.: 8]. Ці операції Н. Луман називає самореференцією та інореференцією. Самореференція є зверненням до внутрішнього боку форми, інореференція, відповідно, – до зовнішнього. Смисл уможливлює розрізнення між цими референціями. Він розмежовує дві сторони як потенціальну та актуальну. Більш того, смисл – виявляється єдністю цього розрізнення. Він селекціонує за умов надлишку можливостей селекції [див.: там само]. Смисл, практично, наділяє систему необхідним їй механізмом для створення висококомплексних систем за рахунок трансформації власне системної комплексності. Ці ідеї вимагають від нас апеляції до Е. Гусерля. Луман чітко пише про «єдність актуалізації та віртуалізації» [див.: там само]. Це зближує Лумана з витлумаченням поняття сенсу у Е. Гусерля (ноема та ноеза). Трансценденталістська інтерпретація діяльності свідомості (з обмовкою про те, що смисл не є продуктом свідомості, а радше – умовою можливості комунікації та свідомості) розкриває смисл в інтерпретації Н. Лумана як медіум, який має здатність конституювати системи у формі соціальних та психічних систем. Іншими словами – у формі когнітивних та комунікативних операцій – оскільки саме суспільство є системою, що конституюється смислом завдяки комунікації. [там само] Смисл, таким чином, виявляється здійсненням самого процесу комунікації [див.: 7, с. 152-224]. Феноменологічне розуміння смислу у Н. Лумана підтверджується тлумаченням смислів як присутностей нереалізованих станів, дій, подій на фоні реальної конкретної події. Н.Луман задає три виміри смислу: 1) предметний: ми знаємо, чим речі відмінні одна від іншої; 2) соціальний: ми здатні розрізнювати «Я» і «не-Я»; 3) темпоральний: ми здатні розрізнювати минуле та майбутнє у комунікації.

Взаємовідношення між смислом та комунікацією специфічним чином репрезентується через поняття свідомості: комунікативне сприйняття відбувається завдяки здатності людини осмислювати свою включеність у комунікацію. Свідомість постає регулятором комунікативно-пізнавальної здатності індивіда та умовою сприйняття ним комунікації. Власне свідомість регулює взаємини особистості з навколишньою природною і соціальною дійсністю, дає можливість індивідові осмислювати власне буття. Суспільне буття людини є матеріальним природно-історичним процесом, де природні умови перетворюються в суспільні, історичні умови виробництва, що існують незалежно від суспільної свідомості і визначають людське життя. Суспільна свідомість є духовною стороною історичного процесу, не просто сукупністю індивідуальних свідомостей, а цілісним духовним явищем, що має певну внутрішню структуру і включає різноманітні рівні (теоретичну і повсякденну свідомість, мораль, релігію, мистецтво, філософію, науку). Специфічність суспільного буття і суспільної свідомості полягає в їх соціально-історичній взаємозалежності і взаємовизначеності, яка включає суспільну практику, (…) цілепокладання [див.: 12, с. 619]. Свідомість як діяльнісний, а не субстантивний феномен має здійснюватися в актах трансцендентального опредметнення – інтенції на зовнішній світ, що результується в якісно розмаїту мовно-опредметнену систему значень [див.: 12, с. 567].

Комунікативні процеси мають у підґрунті моральне, духовне. Однак норми, цінності, влада, раціональність не здатні повноцінно реагувати на сучасне [див.: 8]. Для прояснення питання реакції свідомості на комунікацію нам може стати у нагоді системи кібернетичних, біологічних, математичних понять. Саме з них Н. Луман виводить поняття власних значень, котрі забезпечують незалежну від консенсусу інтеграцію. Так, слідом за Луманом, маємо визнати доцільність міждисциплінарного характеру дослідження соціальної комунікації і вести мову про математичні, нейрофізіологічні, фізичні та інші засоби й методи [див.: 7].

Здавалося б, супротивна точка зору представлена у Кондорсе в «Ескізі…» [див.: 6]. Її підхоплює для своїх розмислів Р. Шартьє: у контексті аналізу всезагальної мови книги, що забезпечила би рівність усіх людей перед доступом до знань, зауважується, що така мова не може бути математичною, бо розділятиме людей на тих, хто має ключ до пізнання, і тих, хто не має. У якості альтернативи пропонуються такі носії когнітивних операцій, як, до прикладу, таблиці чи списки [див.: 14, с. 18-43]. Вже зараз, слідкуючи за популярними в Інтернеті зображеннями з умовною назвою «trollface», можемо сміливо припустити, що така мова існуєКожне індивідуальне пізнання такого знаку підтверджує його міжкультурність. І ця, альтернативна Луманові точка

зору, ясно веде нас до Г. Гегеля: розрізненість між досвідом кожного, унікальність його свідомості лише підтверджує існування елементу універсального у досвіді та свідомості. І саме це, вочевидь, єднає окремих індивідів у соціум і соціалізує комунікацію. Можна уявити даний процес аналогічно до «кіл Ейлера»: свідомість і досвід кожного накладаються один на одного і, врешті, знаходиться точка, що належить кожному з кіл. Ця точка обумовлює потребу у комунікації, соціалізації та взаєморозумінні. Ця ж точка є транскультурним ключем до витлумачення суспільства та процесів, що відбуваються у його межах. Ми могли би припустити, що така точка зору давно відома у філософії. Наприклад, у М. Гайдеггера це могло би бути dasein.

Важливо те, що ця точка уможливлює безліч актів свідомості, що не піддається суто раціональному обґрунтуванню. Тому соціальна комунікація як рух смислів у соціальному просторі та часі стає важливим елементом у різних галузях знань і стає дедалі важливішою для людини як особистості, що прагне до пізнання сутності світу та самої себе. Розповсюдження смислів у соціальному просторі означає сприйняття їх людьми, які знаходяться у певних стосунках із комунікантом. Таким чином, соціальна комунікація постає соціально обумовленим процесом міжособистісного та масового спілкування, в рамках якого формуються індивідуальні та групові комунікативні установки, реалізація яких відбувається у визначених соціальних умовах за допомогою засобів комунікації [див.: 13, с. 86].

Феноменологічне окреслення даної точки вимагає дослідження зв’язку між такими поняттями, як логіка та інтуїція. Висновки логіки базуються на фактах, не допускаючи креативного елементу поза межами правил побудови міркувань. Однак це замикає рамки для творчої думки. Чуттєве природне пізнання у А. Бергсона частково набуває обрисів інтуїтивізму. Інтуїтивізм пояснює те, що відкидає формалізм як базис математичної логіки. Щоправда голандський логік, математик Люйтцен Брауер у роботі 1908 року «Про недостовірність логічних принципів» (De onbetrouwbaarheid der logische principes) обґрунтував тезу про класичну логіку як результат неправомірного узагальнення на нескінченні сукупності законів, отриманих на незначних кінечних множинах. Тобто, клас контрприкладів, що залежать від сучасного стану знання (а не від «принципових можливостей») був уперше детально розглянутий на гідному науковому рівні. Це стало початком інтуїціонізму у логіці. Більше того, Брауер брав участь у розвитку європейського інтуїтивізму, захищаючи роль інтуїції у точних науках [див.: 10].

Важливо підкреслити, що ядро логічно-інтуїтивного креативу є властивістю кожного окремого індивіда. Це підтверджує наше сприйняття універсальних знаків і пояснює, чому найрозумніші студенти почасти не здатні застосовувати свої знання. Натомість, креативні особистості можуть акумулювати свої вміння для вдалого їх застосування на практиці. У «Творчій еволюції» А. Бергсон писав, що від наукового Розуму вислизає те, що являє собою неповторюване і незворотнє у послідовних моментах якої-небудь історії. Аби уявити собі цю неповторність та незворотність, мусимо полишити наукові звички, що відповідають основним вимогам думки. Слід, на думку Бергсона, «образити розум», піти всупереч його природній схильності [див.: 5]. Більш того, Бергсон вважав саме це – головною роллю філософії. Він примусив філософію вивчати інстинкт та інтуїцію, потіснивши розум та інтелект, протестуючи проти упередженості. Бергсон пише: «це чисте формальне пізнання інтелекту має безмірну перевагу над матеріальним пізнанням інстинкту. Форма, саме тому, що вона пуста, може бути по черзі наповнена, за потребою, безкінечною кількістю речей, у тому числі і зовсім даремних. Тому формальне пізнання не обмежується корисним, незважаючи на те, що воно явилось світові саме з метою практичної користі. Таким чином, розумна істота має здатність перевершити себе» [1, с. 129]. Звідси два висновки. Перший – мудрий вибір не завжди знаходиться у межах логічного і пояснюваного. Другий – інтуїтивізм, що дає змогу вийти за рамки своїх власних переконань, наближує людину до реалізації креативного потенціалу, що вирізняє її з сірої маси тих, хто діє схематично, типово. У сукупності поняття утворюють інтелегибельний (умодосяжний) світ, у сутнісних рисах схожий на світ твердих тіл, але елементи його легші та прозоріші – розумові легше оперувати ним, аніж більш простими й чистими образами конкретних речей. Дійсно, поняття вже не є безпосереднім сприйняттям речей, а радше представляють той акт, завдяки якому інтелект їх фіксує. Це вже не образи, а швидше символи, і наша логіка збирає правила, якими слід керуватись, використовуючи ці символи. Таке трактування пояснюється прагненням Бергсона осмислити саме життя, всупереч традиційній філософії, котра вважала достатнім для цього розум та інтелект. Однак інстинкт дає

нам змогу уявити смисл еволюційного руху [див.: 5]. «Наша думка у своїй суто логічній формі не здатна уявити собі дійсну природу життя (…). Життя створило її у конкретних обставинах для впливу на конкретні предмети; думка – лише вияв, один із видів життя – як може вона охопити життя?» [1, с. 3]. Лінія розвитку, що замикається на Людині, не є єдиноможливою. Інші форми свідомості, не спроможні звільнитись від тих обставин, які обмежують її іззовні, а отже – не здатні керувати собою, виражаються як дещо постійне і необхідне для еволюційного руху [див.: 1, с. 5]. Однак сама людина наділена можливістю звільнювати свідомість від обмежень. Це доводить психологія і нейрофізіологія [див.: 1, с. 151]. У «Введенні до метафізики» інтуїція визначена як «рід інтелектуальної симпатії, через який можна переміститись всередину предмета, щоб злитися з Тим, що є в ньому єдиним, а отже – невиразним». Інтуїтивізм Бергсона, слід зазначити, містить заперечення: здатність інтуїції – не є предметом позитивного дослідження. Це – полеміка, тому що людський інтелект має здатність противитись інстинкту. Тому інтуїція лише частково має можливість виявлятись у людській свідомості [див.: 5].

Схоплення цієї частковості дає змогу розкрити філософську необхідність пізнання смислів. Реалізацію інтуїтивного в людині представлена у можливості керування смислами. Розуміння смислів виступає трансцендентальним напередчуттям і дає змогу побачити інтуїтивне на фоні раціонального та виявити проґалини формального логічного аналізу. Інтуїція спонукає до нелогічних рішень, нестандартних моделей поведінки, однак вимагає від людини цілковитої зосередженості та відповідальності. Перетин інтелекту та інтуїції на даному етапі приводить нас до розуміння якнайменше двох проблем. Перша з них пов’язана з необхідним рівнем знань, самоосвіти – не можна виробити жодної стратегії, зробити жодного прорахунку, якщо інтелектові немає чим оперувати для обгрунтування інтуїтивної гадки. Друге: реалізація наведеної гіпотези з необхідністю супроводжується двома факторами: азарт та ризик. Отже, слід вести мову про ігровий контекст взаємовпливу комунікації і свідомості.

Комунікація в ракурсі механізму гри є реалізацією ігрових принципів на базі комунікативної діяльності людини, що репрезентує взаємовідношення між індивідами та світом. Й. Гейзінга детально розкриває поняття гри, називаючи її «однією із найфундаментальніших категорій життя» [3, с. 36]. Феноменологічне розуміння гри відображене в ідеях А. Шюца, які він розкриває разом з Лукманом у «Структурах життєсвіту». Ця безпосередня апеляція до наших досліджень, хоча набуває специфічного ракурсу, однак дозволяє говорити про перспективу широкого горизонту досліджень соціальних смислів. Якщо смислова царина, на думку Шюца й Лукмана, складається з одиничних досвідів, смисли яких відповідають один одному, то всі одиничні досвіди, що належать до однієї замкнутої смислової царини, виражають свій особливий стиль переживання та пізнання. Відповідно до цього стилю вони і узгоджуються між собою і відповідають один одному. [там само] Отже, якщо різні люди, що складають різні смисли у реальність (а це поняття у Шюца передбачає існування світу як окремої реальності до моменту своєї недоторканості [див.: 15, с. 37]), здатні продукувати такі смисли, що відповідають смислам у межах деякої групи, то функціонування смислів може бути пізнаним на основі спільного розуміння власне продукованих смислів та керованим – на основі розуміння самого процесу продукування і функціонування цих смислів.

Гра репрезентує абстрактний процес соціалізації, трансформуючи поняття соціального на міждисциплінарний рівень. Конструкт, в якому виокремлюються взаємовідносини між людиною та суспільством, індивідуальністю та соціумом, є площиною культивування гри. Реалізація інтуїтивної гіпотези через логічно виважену стратегію надає змогу збільшити ймовірність підпорядкування смислів як репрезентантів креативного потенціалу комунікативної особистості. Знання про соціальні смисли розкривається через комунікативну гру, яка дає змогу опанувати соціальні смисли як репрезентанти креативного потенціалу комунікативної особистості. Пізнання як рід людської діяльності, спрямований на досягнення знань як констант реалізуються через розуміння смислів в рамках змісту реальності чи – що, як ми могли переконатися, для нас важливіше – поза ними. Об’єктивного існування суспільних відносин у рамках соціальної комунікації у процесі соціалізації набуває суб’єктивно витворена реальність. Саме це забезпечує наш зв’язок з трансцендентальним напередчуттям, яке підкреслює інтерсуб’єктивність соціального і розмикає рамки традиційного пізнання світу. Це стає потужним базисом потенціалу для якісно нових знань, котрі надають здатність акумулювати не лише теоретично обґрунтовані знання, але й ті, що є поза межами логічної аргументації. Тому, знання про соціальні смисли виступає граничним для людини в сучасну епоху, і включає її якісно нову участь не лише у продукуванні, але і в прогнозуванні дій, подій та явищ.

Література

1.Бергсон А. Творческая эволюция / А. Бергсон ; [пер. с фр., предисл. и примеч. И.И. Блауберг]. – М. : Канон-пресс : Кучково поле, 1998. – 382 с.
2.Гегель Г. В. Ф. Кто мыслит абстрактно? / Г. В. Ф. Гегель // Знание – сила. – 1973. – №10. – С. 41-42.
3.Гейзінга Й. Homo Ludens / Й. Гейзінга ; [пер. з англ. О. Мокровольського]. – К. : Основи, 1994. – 250 с.
4.Гумбрехт Х. У. Производство присутствия: чего не может передать значение / Х. У. Гумбрехт ; [пер. с англ. С. Зенкина]. – М. : Новое литературное обозрение, 2006. – 184 с.
5.История философии : Запад-Россия-Восток. Учебник для студентов ВУЗ / Под ред. Н. В. Мотрошиловой. – Кн. третья. Философия XIX-XX в. – М. : Греко-латинский кабинет, 1999. – 448 с.
6.Кондорсе Ж.-А. Эскиз исторической картины прогресса человеческого разума / Ж.-А. Кондорсе ; [пер. с фр.]. – М.-Л. : Государственное социально-экономическое издательство, 1936 г. – 266 с.
7.Луман Н. Медиа коммуникации / Н. Луман ; [пер. с нем. А. Глухов, О. Никифоров]. – М. : Логос, 2005. – 280 с.
8.Назарчук А. В. Общество как коммуникация в трудах Никласа Лумана / А. В. Назарчук // Вопросы философии. – 2006. – № 2. – С. 156-173.
9.Назарчук А. В. Этика глобализирующегося общест. / А. В. Назарчук. – М. : Директмедиа Паблишинг, 2002. – 381 с.
10. Новая философская энциклопедия: в 4 тт. [Е лектронний ресурс]/ Под редакцией В. С. Стёпина. – М. : Мысль. 2001. – Режим доступа : http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_philosophy/8032/%D0%91%D0%A0%D0%90%D0%A3%D0%AD%D0%A0.
11.Соколов А. В. Общая теория социальной коммуникации: Учебное пособие /А. В. Соколов. – СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2002. – 461 с.
12.Філософський енциклопедичний словник / Під ред. В.І. Шинкарука. – К. : Абрис, 2002. – 744 с.
13.Цаголова Р.С. Социалогия коммуникации как учебная дисципліна / Р. С. Цаголова // Вестник МГУ. Сер. 18. – 1999. – №3. – С. 27-32.
14.Шартье Р. Письменная культура и общество / Роже Шартье ; [пер. с фр. И. К. Стаф]. – М. : Новое издательство, 2006. – 272 с.
15.Шюц А. Структури життєсвіту / Альфред Шюц, Томас Лукман ; [пер. з нім. В.Кебуладзе]. – К. : Український Центр духовної культури, 2004. – 560 с.

Summary

Tsvibel A. Meanings of Social Communication: Problems Updating Knowledg. The notion of meaning has been investigated in terms of its epistemological and ontological functionality in communication. Outlined phenomenological component of social meanings in the process of cognition. Disclosed two approaches to communication, which based on the definitions of meaning: the meaning as driving mechanism for creating highly complex systems (Husserl, Luhmann) and Hegel's meaning dialectic as the core of modern forms of socialization of the communicative process. Keywords: communication, social communication, meaning, consciousness.

УДК 14 : [316.774:004.738.5]

© Анна-Марія Лучак
Львівський національний університет імені Івана Франка

СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНА МЕРЕЖА FACEBOOK ЯК ДЖЕРЕЛО СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Проаналізовано концепт соціального капіталу як засади людської соціальної взаємодії. Досліджено взаємозв'язок мережевої структури інформаційного суспільства та шляхів витворення соціального капіталу. Окреслено головні характеристики соціально-комунікативних Інтернет-мереж, які сприяють продукуванню та зміцненню соціального капіталу. Доведено, що відкритість соцмережевої комунікації є запорукою утворення сильних зв'язків і довіри між членами спільноти. Ключові слова: соціальний капітал, інформаційне суспільство, соціально-комунікативні мережі, комунікація, довіра, норма.

Головною характеристикою глобального інформаційного суспільства є його мережева структура. Діяльність мереж спрямовано на досягнення таких спільних цілей та інтересів, як демократизація суспільств, отримання комерційного прибутку, утвердження моральних засад у соціумі й участь міжнародних і неурядових організацій у розв'язанні проблем світу, що